

# РЕЦЕНЗИЯ

от Доц. Д-р Борис Д. Грозданов

на научните трудове и академичната дейност на гл. ас. д-р *Юлия Александрова Васева-Дикова*, участник в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в професионално направление 2.3.

*Философия*, по научната специалност *Философия*

Тази рецензия е изготвена въз основата на документи, подадени в административния отдел на ИИОЗ, БАН, по редовен конкурс за заемане на академичната длъжност "Доцент" за професионалното направление 2.3. *философия*, обявен от ИИОЗ при БАН за нуждите на секция "Онтологически и епистемологически изследвания" в ДВ, бр. 3 от 10.01.2014 г. Подадените от кандидатката д-р Васева документи напълно и достатъчно съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и правилниците на БАН и ИИОЗ.

Гл. ас. д-р Юлия Александрова Васева-Дикова е единственият кандидат в конкурса. Тя участва в него със своята научна монография *Философия, наука, демаркация*, изд. „Проектория“, книжно тяло на електронното издание с ISBN 978-619-156-090-S.

## ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА

Д-р Васева-Дикова се занимава с изследвания в модерното

интердисциплинарно поле на философия на науката от близо 15 години и е изключително активна от една страна за млад изследовател и, от друга, за *български* изследовател, поставен в не особено благоприятни условия, сравнено с условията на нейни колеги от водещи департаменти по философия в чужбина. Д-р Дикова е един от много малкото представителни на „новата вълна” от млади философи в България, която идва след една практическа дупка в поколенията Български Философи, които са избрали професионална кариера в областта на философия на науката. Кандидатката има редица публикации, пет от които на английски език, в областта на класическата обща философия на науката и научната епистемология, като най-ранните датират от периода на нейната работа като редовен докторант в тогавашния ИФИ към БАН, т.е., преди да получи докторската си степен (през 2003-та год.). Д-р Дикова има множество успешни участия на международни форуми, като на някои от тях аз съм бил свидетел на нейната работа и представянето на нейните резултати. Особено впечатление прави поканата за участие в изключително влиятелния международен философски форум по Философия на науката в Дубровник през 2009, която по правило се дава основно на утвърдени в международен мащаб философи на науката и значително по-рядко на млади учени. Д-р Дикова печели, по изрична преценка на директорския борд на форума (сред които такива учени като Проф. Браун (Торонто), Проф. Джеймс Макалистър (Лайден), Проф. Елена Мамчур (Русия) и Проф. Мишчевич (Централно Европейски Университет, Будапеща)) стипендията на името на Кати Уилкс, един от основателите на този форум. Като постижение за млад български учен този факт, сам по себе си, е впечатляващ.

Изследователската проблематика на д-р Дикова показва наличието на изграден и систематично разработван професионален профил, които се концентрира основно около проблемите за научната демаркация,

структурата на научното познание, ролята на ad hoc хипотезите в него и, през последните години, ролята на проблема за цветовете в епистемичната част от дебата за природата на научното познание във Философия на науката. Основната посока на изследователските интереси на д-р Дикова следва модерния баланс между класическа философия на науката и анализи на case studies взети от интердисциплинарните области на философия на биологията и философия на физиката (за последното виж особено глава 5.1. от част I на монографията). С цел повишаване на своята интердисциплинарна квалификация д-р Дикова премина през една от бакалавърските програми на Медицинския университет в София (доколкото имам информация е взела степента през 2013 или това предстои скоро), което от една страна впечатлява с мотивацията на кандидатката да развива професионалната си компетенция и от друга, демонстрира богатството на научния ѝ хоризонт. Перспективите пред нейната бъдеща научна работа и особено в областта на Философия на Биологията имат потенциала да стъпят на качествено ново интердисциплинарно ниво. В този смисъл, профилът на д-р Дикова като научен изследовател е впечатляващ и хармонира естествено с процеса на нейното академично израстване.

#### АНАЛИЗ НА НАУЧНАТА СТОЙНОСТ НА МОНОГРАФИЯТА

##### *“Философия, наука, демаркация”*

Текстът се състои от две основни части. Първата част разглежда проблема за демаркацията между научно и ненаучно знание, а втората позиционира дебата в конкретен научно-социален контекст. За конкретните цели на настоящата рецензия ще открия някои ключови моменти и ще акцентирам върху научно-приносната част на текста.

Подходът на д-р Дикова към проблема за демаркацията е оригинален с анализа на логико-структурната, от една страна, и семантичната, от друга роля, на *ad hoc* научните хипотези като носители на потенциал за изграждане на критерий за научност. На стр. 49 – 50 авторката обръща внимание на структурен недостатък в Попървата изключително влиятелна доктрина за демаркацията. Дикова обръща внимание, че

“... независимо, че Попър не подлага на критика онези *ad hoc* хипотези, които са се утвърдили или приели в научния тип познание, той не е достатъчно коректен при включването на т. нар. “конвенционалистски уловки” като критерии за прокарването на разграничението между наука и псевдонаука (в Попъров смисъл). Това е така, според мен, защото той не предлага начин, по който бихме могли предварително да определим какъв тип *ad hoc* хипотези имаме пред себе си в конкретната ситуация.” (стр. 49 - 50) и “Ако не можем да дадем критерий, по който да оценяваме типа *ad hoc* хипотези, то не би било достатъчно оправдано ограничаването на този тип хипотези в процедурите по фалсифициране” (стр. 50).

От методологична гледна точка на класическата обща философия на науката такъв недостатък е значим и отваря вратата към позитивно изграждане на позиция, която да предложи критерии, които да позволят епистемичната оценка на демаркационната роля на различните видове *ad hoc* хипотези. Дикова коректно анализира релевантната позиция на Имре Лакатош, която адресира и градивната роля на (някои) *ad hoc* хипотези, но обръща внимание на това, че Лакатош не развива градивната функция на хипотезите в чисто демаркационен план и по този начин не предлага решение на експланаторния вакуум при Попър, идентифициран от Дикова (стр. 49 - 50). В този смисъл, макар и тук накратко дадено, Дикова

предлага структурно-научни причини, за обосноваване на нейния (заявен под точка 2.1 в авторската справка за основните приноси в монографията, подадена като отделен документ) научен принос, който касае позитивна интерпретация на ролята на определен, защитен и развит в текста (особено в подглави 1.2, 1.2.2 и 5.2, 5.3), клас от ad hoc хипотези. Намирам за илюстриращо и особено ценно и познаването на съвременните семантични дебати около динамиката на научното познание (Ахинщайн 2003, Бамфърд 1993, все още актуалния Ниинилуото 1973 и Ван Фраасен 1993).

Особено модерна е дискусиата върху методологичната епистемичната роля на Хигс механизма в Стандартния Модел на съвременната Квантова Механика, която е особено актуална в светлината на скорошното експериментално потвърждаване на съществуването на бозона на Хигс (2012, 2013). Д-р Дикова, следвайки въведената по-рано в текста дистинкция между методологична и епистемична роля на ad hoc хипотезите, аргументира тезата, че досегашния стандартен дебат във философия на науката (тук щеше да е полезно да се обогати изложението с примери от специализираните дебати в съвременната философия на физиката за евентуалната приемственост между модифицираният с Хигс механизма Стандартен модел на КМ и съвременните струнни теории) на практика следва мейнстрийм линията на анализиране на методологичната стабилност на предсказания модел и на практика игнорира епистемичния аспект на предложения от Хигс механизъм. Дикова използва епистемичната роля на механизма в подкрепа, както философски-научна така и историко-научна, на своята теза за градивната роля на някои ad hoc хипотези в история на науката и особено по отношение на функциите им за епистемичната динамика на научното познание. Предложеният анализ е балансиран, като това се илюстрира от умерената позиция на Дикова по отношение на чисто методологическата роля на предложения механизъм

(стр. 81).

Изложението на подглава 5.1 може само да спечели от прецизиране на научния стил на използваната съвременна терминология от областта на физиката (на места се използва изрече “Бозонът на Хигс ... е положителен пример за ...”, което намирам за по-удачно да бъде променено с изрази от типа на “Експерименталното откриване на Бозона на Хигс е положителен пример за ... ” или “Предложеният хипотетичен (до момента на неговото потвърждаване) механизъм на Хигс е положителен пример за ..”). За специфичните епистемологични и методологични цели на текста обаче подобно езиково изчистване може да изчака евентуално второ издание на монографията или бъдещи разработки на авторката в тази проблематика.

Във втората част на монографията правят впечатление акцентите върху епистемичните стандарти в науката (подглави 1.6 и 5.1) както и редицата анализи на демаркационния проблем в конкретни социални контексти (като например в случая с нашумялото дело в Довър от 2005 (подглава 4)). Приемам идеята за социално ориентирана илюстрация на иначе специфичната философско-научна проблематика за удачна и особено с популяризаторска цел; подобен подход може да привлече вниманието и на неспециалисти в областта, което може да помогне, чисто инструментално, за разпространението на строго философско-научни проблеми сред по-широк кръг от колеги (философи и учени) както и сред непрофесионалната аудитория. Втората част на текста практически обосновава заявените (като точки 2.4 и 2.5) научно-приложни приноси, което хармонира със съвременната научна политика както на ИИОЗ, БАН така и на самата държава, изрично да се търсят социални приложения и социален отзвук на (дори, бих добавил) и най-абстрактните и специализирани научни проблеми. Тук Д-р Дикова се е справила изключително удачно, както с избора си на социални case studies така и с анализа им през перспективата на проблема за демаркацията и двете роли

на ad hoc хипотезите.

На базата на демонстрирания научен профил на Д-р Дикова и научните приноси в предложената монография бих искал да заключа, че д-р Васева-Дикова отговаря на условията и притежава необходимите качества за заемане на академичната длъжност доцент. Предлагам на НС на ИИОЗ да подкрепи избирането на д-р Васева-Дикова на тази длъжност.

*София, 14 Май*

Доц. Д-р. Борис Д. Грозданов

Подпис: